

Što je glumac?

ANJA ŠOVAGOVIĆ DESPOT

PREMIJERE
RAZGOVOR
PORTRET
FESTIVALI
MEDJI

**VOX
HISTRIONIS**

MEĐUNARODNA
SCENA

AKTUALNOSTI
TEORIJA
FOAJE

MI U SVJETU
NOVE KNJIGE
DRAMA

Što je glumac?

Kakav je to čovjek, taj glumac?

Može li to netko definirati?

Imamo li mi glumci svoj identitet? Ili ga stvaramo iznova sa svakom svojom ulogom? To je pitanje zapravo potpuno glupo. Naravno da imam svoj identitet, naravno da ga ima i svaka uloga koju pokušavam oživjeti, identificirati. Kako ćeš bez identiteta, bez te, neke, osobne ljudske karte, bez te osnove ljudskosti. Gdje ćemo se i kako spojiti ja i moja uloga? Što će nas to povezati, tko će nam dati formulu, kada će se to dogoditi i hoće li uopće?

Meni osobno to pitanje identiteta pravi probleme, živcira me, mučim se jer mi je teško biti netko drugi ako taj netko nije kao ja. Možda sam ja grozno opterećena tim pitanjem identiteta. Možda ovaj cijeli uvod uopće nema smisla.

Ono što otprilike mogu objasniti sama sebi uz pomoć nekakvog iskustva koje imam jest spoznaja da sam u ulogama kojima sam bila zadovoljna imala osjećaj totalne identifikacije, sjedinjenosti s ulogom, osjećaj apsolutne prisutnosti, potpune koncentracije na trenutak, na taj moment scenskoga trajanja, scenskoga života. Tada sam sama sebi bila nekako dominirajuća, nekako važna, ne mislim pritom na onu izvanjsku važnost, površnu taštinu, već na ozbiljnost zanata kojim sam u tom trenutku, činilo mi se, potpuno vladala. Kad sam u sebi spojila i svoju i onu napisanu misao i kada sam neopterećena njezinim napisanim značenjem mogla tu misao uobličiti u isključivo i jedino svoju, bila sam mirna, a tada je bila mirna i publika. Jer me gledala u sigurnosti i zadovoljstvu nadenog

ostvarenja, bez muke i bez nervoze. Jer je s lakoćom identificirala taj moj novi identitet ponuđen joj sa scene.

U trenucima koji nisu bili definirani odlučnošću koju glumac ima kada ima svijest o tome da zna što radi, u trenucima kada sam bila nesretna, nezadovoljna, tužna, uspaničena, jer nisam razumjela što radim, jer nisam otkrila identitet uloge koji će prijanjati uz ovaj moj, imala sam nelagodan osjećaj koji bi mi se znao pojavljivati i u trenucima najveće nesigurnosti. Tada sam bila dvije ja. Jedna koja glumi na pozornici i jedna koja se sa strane promatra i ironično komentira tu glumu. Kao da sam se podvojila, kao da mi se glava odvojila od tijela, kao da sam paralelno razmišljala na dva potpuno različita načina. To dvostruko ja, jedno nezadovoljno i nesigurno, drugo cinično i rengenski ubitačno, jer čovjek je pametniji kada gleda sa strane onoga koji se muči i ne može pogoditi ono što treba pogoditi, činilo je publiku mojim sućem, a ne mojim partnerom. Tada sam se osjećala kao na ispitu, tada sam se istodobno s igranjem bojala ocjene koju ću dobiti, komentara koje ću čuti i kritika koje će me poraziti.

Te su, zapravo, situacije potpuno van pameti jer sam u njima pokušavala spojiti sebe jednu, sebe drugu, ulogu samu, redateljske upute, dogovor koji smo postigli, definiciju koju smo usuglasili, a nisam uspijevala ništa do biti neispunjena i prazna. Nekada sam željela vratiti vrijeme, ponovno probati, ponovno promišljati, ponovno ispitivati. A nekada sam se prepuštala rutini i pokušavala što bezbolnije odigrati predstavu. Koliko sam samo puta došla do kraja predstave i onda shvatila u čemu je bio problem.

kako tu ulogu trebam odigrati i kako mogu postići ono što nisam postigla. I odlučim to sve napraviti na sljedećoj izvedbi i opet se uhvatim kako stojim sa strane i komentiram samu sebe, a sekunde idu i minute mi bježe i sati prolaze, a ja radim one iste, stare pogreške ili sam, zapravo, cijela ja jedna velika pogreška u toj priči.

Nikada mi nije pošlo za rukom popraviti misao u predstavama nakon premijere. Ako u ta dva mjeseca proba nisam uspjela dovršiti svoj proces i objasniti sebi što glumim, tijekom igranja predstava to više nisam uspjela nadoknaditi. Dakako, čovjek igranjem i ponavljanjem dobije onu glumačku sigurnost, ujednači ritam igre, zaokruži cjelinu predstave i postigne izvjesnu staloznost, međutim, ukoliko se nije dogodio onaj dah ili duh kreacije koji je čini jedinstvenom i upravo jedino mogućom i koji se pojavi u samoći i intenzitetu stvaranja, zajedno s partnerom, s redateljem, teško će se moći pronaći u daljnjem igranju kada uloga počinje ovisiti o publici, o onome koji je izvan procesa, koji taj proces ne respektira, kojeg, uostalom, ne zanima proces, nego rezultat. Publika želi kreaciju, dovršenu i definitivnu kako bi mogla sama sebe u njoj potražiti ili je odbaciti. Publika želi lakoću kojom gleda glumca, a ne muku u kojoj ga neće znati identificirati.

Dakle, znam u čemu je problem, ali nikad ne znam kako ću ga i hoću li ga uopće riješiti! Nešto jače od mene vodi me u mojim pokušajima glume.

Mogu pisati i mogu diskutirati, svađati se, razgovarati, mogu teoretizirati koliko treba i više nego što treba. Ali, tko će mi ili što će mi pomoći kada osjetim nesigurnost? Kada osjetim nemogućnost? Kada znam da ne valja? Pa i kada znam da valja? Kako ću zapamtiti rješenje? Kako ću znati da je dobro? Trebam li ja biti zadovoljna ili treba biti zadovoljan redatelj? A publika? Trebam li plakati zajedno s publikom ili je dovoljno da publika plače ako je uspijem na to natjerati bez suvišnog emocionaliziranja? Hoću li onda biti varalica? Kako ću uspjeti prevariti?

Da. Treba, naime, znati glumiti.

I možda je bolje ništa ne misliti, ništa ne pitati, ništa ne predložiti, ništa ne zanovijetati, ništa ne znati. Možda je bolje nikada ne posumnjati, ništa ne predlagati, nigdje ne posustati. Ne identificirati problem.

(To je, naravno, nemoguće.)

Možda je bolje biti tabula rasa, prazan papir na kojem netko crta tuđe crteže i vuče tuđe crte. Možda je bolje izgubiti sebe, svoj pečat, svoj identitet i pustiti neka ga izmijesi neko drugi. Neka nam ga netko drugi isprovocira, oživi, nađe.

Što onda ostaje glumcu?

Talent?

Je li talent u slušanju, u suradnji, u prilagodbi, u trpnosti? Je li talent u razgovoru, svađi, nemoći, sukobu? Je li talent u jednostavnosti, poslušnosti, dobroti? Je li talent u izgledu, glasu, hodu, gesti, grimasi, dikciji, tonu? Je li talent u transformaciji ili prirodnosti?

Ili je talent ono što ne znamo objasniti, što nas ključa nekako u dnu trbuha, pa nam se nudi u najčudnijim i najneopisivijim trenucima, pa nam pomogne kad smo dotučeni jalovim pokušajima, pa nam ipak ne da mira i zbog njega i radimo to što radimo. Onda nas potpuno nenadano uhvati u svoju sferu i taj je tren inspiracije, ushita, katarze, taj je tako kratki tren stoljenosti glumca s talentom ona neobjašnjiva, čista ljubav zbog koje, na kraju krajeva, i radimo ovaj neobični i uzbuđujući posao. I zbog njega se ubijamo od identifikacija, zbog njega se ubijamo od razmišljanja, ubijamo u mislima redatelja, ubijamo kritičara, ubijamo i publiku i partnera, ubijamo se od koncentracije i discipline pa se onda mučimo s nedisciplinom, pa plaćemo za tobožnjom inspiracijom, pa smo glupi ko topovi.

A nekad smo i suludo pametni.

Onda kad nas dotakne talent.

Tek tada glumimo.

I zapitkujemo, i dosadni smo i tražimo i zburjeni smo, i ne znamo i znamo bolje, i predlažemo i ne vjerujemo pa onda opet vjerujemo i bijesni smo i sram nas je i neugodno je za poludit i agresivni smo i uvrijeđeni i ljuti i sretni kad krene.

Pa zar je gluma nešto drugo od svega toga? Kao da gluma ne treba i misao i režiju i talent i sumnju i svađu i inspiraciju i koncentraciju i pamet i glupost. Kao da je gluma nešto što je izvan mene, čega ja nisam svjesna, a to čega nisam svjesna, to će mi redatelj objasniti ili mi redatelj neće objasniti pa će se živcirati kako ja to ne shvaćam, ne razumijem, ne vidim. Kao da je gluma neka materijalna stvar koju ćemo konstatirati pa će ona biti i to je to. Kao da je gluma neka apstraktna misao koja će nam nadoći pa ćemo je mi uvijek imati i to je to. Kao da osnovno pitanje glume nije taj sukob identiteta u nama. Mi ih pronalazimo, osvještavamo, grabimo, pa se poistovjećujemo, raznim se trikovima, tehnikama i emocionalnim pamćenjima tjeramo na neku istinu tog identiteta kojega tražimo.

I kad pronademo istinu, znamo da je istina. Ne sumnjamo, ne tražimo više, ne tugujemo. Istina je jedna jedina i mi točno znamo da je to ona.

Zaboravljamo tehnike i upute.

Talent je i ovoga puta pomogao.

A hoće li i sljedeći put?